

Arv

Hvordan sikrer man bedst
en psykisk sårbar arving?

SIND – Landsforeningen for psykisk sundhed
arbejder for at skabe forståelse og tolerance for
mennesker med sindslidelse og deres pårørende

**Gode råd til dig, der blandt dine arvinger har
en eller flere med psykisk sårbarhed.**

**Hvordan sikrer du dig, at dine efterladte får mest
og længst mulig gavn af en arv?**

1. Indledning

Som forælder eller ægtefælle er det naturligt at tænke den tanke, om ens efterladte vil og kan forvalte arven efter en forsvarligt.

Som forælder eller ægtefælle til en psykisk sårbar person er den tanke desto mere påtrængende.

Bekymringen er typisk den, at den psykisk sårbare kan blive offer for andres udnyttelse og misbrug o.l., hvorved en arv, som var tænkt at skulle strække langt og i mange år, forsvinder for hurtigt – og i forkerte lommer.

Sigtet med denne pjece er dels at orientere om de juridiske arvefordelingsforhold generelt og dels at orientere om nogle af mulighederne for at sikre, at ens efterladte får mest og længst mulig gavn af en arv.

Opregningen af muligheder er ikke udtømmende og er alene tænkt som inspirationsforslag, som kan sammensættes eller suppleres med andre løsninger.

Under alle omstændigheder bør valget af løsning suppleres med professionel rådgivning fra en advokat/et forvaltningsinstitut eller lignende med henblik på at opnå dén individuelle løsning, som passer bedst i hvert tilfælde – one-size-fits-all-løsningen findes ikke!

2. Generelt om arveretten

2.1. Hvad falder i arv?

Alt hvad en person ejer ved personens død falder i arv¹ efter vedkommende og skal opgøres til brug for arveberegningen og til brug for skifteretten og Skat mv. Er personen ugift, består opgaven i at få skabt overblik over alle personens aktiver og passiver², hvor den positive difference herimellem falder i arv. Man arver som udgangspunkt ikke den negative difference (gæld).

Er personen gift, involverer opgørelsen også den anden ægtefælles formue, da det som falder i arv efter en gift person, er vedkommendes "boslod"³ og særeje. "Boslodden" (lodden i boet) beregnes ved at opgøre begge ægtefællers aktiver og passiver hver for sig og fratække passiver fra aktiver (= nettobodet). Et overskud i nettobodet sammenlægges med overskuddet hos den anden ægtefælles nettobodet, som herefter deles ligeligt

mellem ægtefællerne, hvorved hver persons "boslod" fremkommer.

Til bosloden lægges personens eventuelle fuldstændige særeje⁴ (ikke et skilsmisse-særeje som kun er særeje ved skilsmisse), og denne formue (boslod + fuldstændigt særeje) er det som falder i arv efter en gift person.

2.2. Hvordan fordeles arven?

Reglerne for fordeling af arv fremgår af arveloven, som bl.a. gør fordelingen afhængig af, om en person er gift, efterlader sig børn, har oprettet testamente og om personen efterlader sig slægtsarvinger⁵.

2.2.1. Arvelader⁶ har ikke oprettet testamente

I de tilfælde, hvor arvelader ikke har oprettet testamente, fordeles arven efter

1 **Falde i arv:** At noget falder i arv betyder, at det arves.

2 **Aktiver:** Det man ejer eller har tilgode. **Passiver:** Det man skylder andre.

3 **Boslod** er, som der står, afdødes lod i boet, og det beregnes som beskrevet.

4 **Særeje:** Den del af en ægtefælles formue, som ikke indgår i formuefællesskabet. Særeje kan være **fuldstændigt** eller **begrænset** (fx **skilsmæssesæreje**, der kun træder i kraft ved skilsmisse).

5 **Slægtsarvinger:** Arvinger man er i slægt med. Slægtskab dækker over at den ene nedstammer fra den anden (slægtskab i den rette linje), eller at de nedstammer fra samme tredje person (slægtskab i sidelinjen).

6 **Arvelader:** Den der arves fra.

arvelovens udgangspunkt, som medfører følgende:

- Efterlader arvelader sig en ægtefælle og ingen børn, arver ægtefællen alene.
- Efterlader arvelader sig børn, men ingen ægtefælle, deles arven ligeligt mellem børnene.
- Efterlader arvelader sig både en ægtefælle og børn, deles arven med 1/2 til ægtefællen og 1/2 til børnene (uanset antallet af børn). Såfremt et barn er afgået ved døden, træder dets børn – men ikke evt. ægtefælle – i dets sted, og så videre. Børn er biologiske børn, uanset om arvelader har forældremyndigheden, samt adoptivbørn (hvis fuldt familieskifte).
- Efterlader arvelader sig hverken ægtefælle eller børn, arver familien – dog ikke videre end til mostre, morbrødre, faste og farbrødre. Dermed arver fætre og kusiner ikke, med mindre arvelader har bestemt det i et testamente.
- Efterlader arvelader sig hverken børn, ægtefælle eller familie, tilfalder arven statskassen.

2.2.2. Arvelader har oprettet testamente

Ved at oprette testamente kan arvelader ændre på arvelovens udgangspunkt for arvens fordeling, jf. ovenfor. Således kan arvelader i et testamente bestemme, at en ægtefælle, et barn eller en hvilken som

helst anden person eller forening skal arve eller skal arve mere eller mindre end arvelovens udgangspunkt medfører. Så længe reglerne om tvangsarv⁷ er overholdt (se nedenfor), kan arvelader ved testamente tildele hovedparten af arven til en hvilken som helst person eller forening, som arvelader ønsker at betænke.

2.3. Hvem er tvangsarvinger og hvad betyder det?

Tvangsarvinger⁸ er de arvinger, som skal have arv efter en person, og som personen derfor ikke kan gøre helt arveløse. Tvangsarvinger er kun en persons børn og ægtefælle. Er man ugift, er kun ens børn tvangsarvinger og har man hverken børn eller ægtefælle, har man ingen tvangsarvinger, og man kan derfor testamenterer fuldstændigt frit.

Tvangsarv er det minimum af arv, som et barn eller en ægtefælle skal have, og udgør 1/4 af den arvelod⁹, som personen efter arvelovens udgangspunkt skulle have haft, hvis ikke arveladeren havde oprettet testamente. Tvangsarvsproblematikken kommer derved typisk kun til at

7 **Tvangsarv:** Den del af arven, der ikke kan rådes over ved testamente.

8 **Tvangsarving:** Arving, hvis arv kun kan begrænses til den del, som er tvangsarv.

9 **Arvelod:** Arvedel.

spille en rolle, hvis arvelader har oprettet testamente.

Typetilfældene ovenfor under pkt.

2.2.1. ser tvangsarvemæssigt derfor således ud:

- Efterlader arvelader sig en ægtefælle og ingen børn, arver ægtefællen alene. Ægtefællens tvangsarv er 1/4 af den formue, som arvelader efterlader. Resten kan arvelader testamentere frit over.
- Efterlader arvelader sig børn, men ingen ægtefælle, deles arven ligeligt mellem børnene. Børnenes tvangsarv er samlet 1/4 af den efterladte formue til fordeling. Resten kan arvelader testamentere frit over.
- Efterlader arvelader sig både en ægtefælle og børn, deles arven med 1/2 til ægtefællen og 1/2 til børnene (uanset antallet af børn). Her er ægtefællens tvangsarv 1/8 af den efterladte formue (1/4 af 1/2) og børnenes tvangsarv til fordeling er 1/8 af den efterladte formue (1/4 af 1/2). 3/4 af den efterladte formue kan arvelader derfor testamentere frit over.
- Efterlader arvelader sig hverken ægtefælle eller børn, arver familien – dog ikke videre end til mostre, morbrødre, faste og farbrødre. Her er der ingen tvangsarvinger, da kun børn og ægtefæller er tvangsarvinger og arvelader

kan derfor testamentere frit over formuen.

- Efterlader arvelader sig hverken børn, ægtefælle eller familie (udover fætre og kusiner og deres børn mv.) tilfalder arven statskassen. Her er der heller ingen tvangsarvinger, da kun børn og ægtefæller er tvangsarvinger.

Med andre ord kan en arvelader, som efterlader sig en ægtefælle og/eller børn, derfor "kun" testamentere frit over op til 3/4 af det, som arveladeren efterlader sig (friorven¹⁰).

10 **Friorv:** Den del af arven, som ikke er tvangsarv. Denne del kan der frit rådes over i et testamente.

3. Hvordan kan arven beskyttes mod misbrug og udnyttelse?

Der findes flere måder at beskytte en arv eller gave mod udnyttelse eller misbrug fra andres eller fra arvingens egen side. Man kan båndlægge (lægge bånd på) en gave eller arv, hvorved arvelader eksempelvis bestemmer, at en ejendom, som arvingen får i gave eller arver, ikke kan sælges uden samtykke fra Statsforvaltningen eller andre. Alternativt kan der iværksettes værgemål¹¹ for arvingen, hvorved arvingen kan være afskåret fra alene at råde over en gave eller arv eller fra at råde over sin øvrige formue. Endelig kan arven reduceres til tvangsarven, hvis der er tale om en tvangsarving, omend det ikke altid er en tilfredsstillende løsning. Nedenfor behandles forskellige løsningsmodeller til beskyttelse af arven.

3.1. Værgemål (tidligere umyndiggørelse)

Er en person ude af stand til at handle på egne vegne i økonomiske, retlige eller personlige forhold, kan der iværksettes værgemål for personen, hvorefter en

væрге handler på personens vegne i et nærmere fastsat omfang. En række betingelser skal være opfyldt for at iværksette værgemål, som ikke må være mere omfattende end nødvendigt – og selvfølgelig skal udspringe af et konkret behov.

En person under værgemål er som udgangspunkt stadig myndig og har fortsat stemmeret, men retten til at handle selv i visse relationer – retligt, personligt eller økonomisk, kan være frataget personen og overladt værgen. Således kan værgemålet begrænses til at vedrøre økonomiske, retlige eller personlige forhold eller til at vedrøre bestemte aktiver eller bestemte anliggender. Kun hvis personen er frataget den retlige handleevne, er personen umyndig og personen kan derefter ikke selv forpligte sig ved retshandler eller råde over sin formue med mindre andet er bestemt ved værgemålet.

Et værgemål kan tinglyses på en ejendoms blad i tingbogen¹² (og på lignende

11 **Værgemål:** Afgørelse om hvorledes der personligt eller økonomisk handles for andre, der mangler evnen til at varetage egne anliggender.

12 **Blad i tingbogen:** Selvom tinglysning nu er digital, taler man stadig om tingbog og om et blad i tingbogen. Bladet indeholder en fuldstændig gengivelse af de dokumenter, der er tinglyst på ejendommen.

aktiviteter) og en værge skal have statsforvaltningens samtykke til at bruge en formue, som er omfattet af værgemålet. Etablering af værgemål kan træffes efter anmodning fra personen selv, personens pårørende eller myndighederne og i behandles af statsforvaltningerne og i særlige tilfælde af domstolene. Værgemål kan dermed være én måde at beskytte en arv mod misbrug fra andres eller arvingens egen side.

3.2. Fremtidsfuldmagter

Folketinget har vedtaget lov om fremtidsfuldmagter, som trådte i kraft den 1. september 2017.

Civilstyrelsen har uddybet loven og dens anvendelse i denne vejledning: www.civilstyrelsen.dk/~media/Fonde/vejledning_til_borgerne_om_fremtidsfuldmagter.ashx

Her er der en nærmere orientering om mulighederne for at få en godkendt ordning med fuldmægtig til at handle/træffe beslutninger på en psykisk sårbar persons vegne.

Formålet med loven er at styrke den enkeltes ret til selvbestemmelse, og det nye er, at denne selvbestemmelse godkendes og registreres af det offentlige. Borgerens beslutninger om hvem der skal træffe hvilke beslutninger om borgeren hvornår, skal således respekteres af andre

borgere, banker og offentlige forvaltninger.

Man kan give fuldmagt om såvel økonomiske som personlige forhold. Foruden beslutning om, hvem der skal varetage ens økonomiske forhold, kan man altså også beslutte, at en anden person skal træffe beslutning om fx indlæggelse til behandling eller ophold på plejehjem.

Den praktiske fremgangsmåde er, at man laver en fuldmagt på det særlige skema, der ligger på hjemmesiden, og får den godkendt ved notaren (dommerkontoret) og tinglyst i personbogen.

Det er Statsforvaltningen, der træffer beslutning om ikrafttrædelsen, når fuldmægtigen eller fuldmagtsgiver anmoder om det.

Statsforvaltningen vil ved denne vurdering oftest indhente lægelig vurdering af fuldmagtsgiverens mentale tilstand. Statsforvaltningen fører tilsyn med, at fuldmægtigen varetager fuldmagtsgivers forhold på forsvarlig måde.

Såfremt du overvejer at få en fuldmægtig til at varetage dine eller dine pårørendes interesser i en uvis fremtid, anbefales du at søge råd og vejledning i ovennævnte vejledning, hos retshjælpen, SIND Pårørenderådgivning eller hos en advokat.

3.3. Båndlæggelse af arv

En båndlagt arv (en arv der er lagt bånd på) er en arv, som tilhører en arving med den begrænsning, at arvingen ikke alene kan disponere over formuen ved retshandler (det vil sige sælge, give bort, pantsætte osv.) og at arvingens kreditorer eller andre ikke kan få del i arven, så længe båndlæggelsen varer. Derved er båndlæggelse af arv en optimal måde at sikre, at en arv ikke formøbles bort, men tværtimod sikres en arveberettiget, som ellers ikke er i stand til at forvalte sin egen økonomi.

Den langvarige forsørgelse ved arvebåndlæggelse sikres ved, at arvingen alene får udbetalt indtægterne og afkastet, som skal hæves, men samtidig kan arvingen ikke disponere over formuen eller over de fremtidige indtægter. I helt særlige situationer kan der ansøges og gives tilladelse til frigivelse af båndlagte midler.

En arvelader kan i testamente bestemme båndlæggelse af både tvangsarv (se ovenfor) og friarv (arv udover tvangsarv), men reglerne for de to typer adskiller sig alligevel og behandles derfor separat nedenfor.

3.3.1. Båndlæggelse af tvangsarv

Tvangsarv tilkommer alene børn og ægtefæller, men båndlæggelse af tvangsarv

kan kun ske for tvangsarv til børn og ikke for tvangsarv til ægtefæller.

Båndlæggelsen af tvangsarv – helt eller delvist – kan ske indtil arvingen når en bestemt alder, indtil en bestemt begivenhed indtræder (ægteskab, eksamen osv.), eller indtil en bestemt tilstand ophører. Båndlæggelsen af tvangsarv kan dog kun vare indtil barnet fylder 25 år, hvorefter båndlæggelsen automatisk ophører.

Tvangsarv båndlægges som udgangspunkt i et forvaltningsinstitut, men hvis arvingen samtykker, kan båndlæggelsen ske i eksempelvis en ejendom ved at tinglyse en servitut om at ejendommen ikke må sælges eller pantsættes uden samtykke.

3.3.2. Båndlæggelse af friarv

Friarv er den arv, som ikke er tvangsarv, og som derfor kan tilkomme børn, ægtefæller og enhver anden. En arvelader kan for friarv til hvem som helst (også ægtefæller) bestemme, at arven skal båndlægges, og at båndlæggelsen skal være uden tidsbegrænsning og dermed også livsvarig. Reglerne for båndlæggelse af friarv er lempeligere end ved tvangsarv; eksempelvis kan arvelader bestemme, at formuen skal bestyres af en advokat, skal blive indestående i en virksomhed eller i en ejendom, frem for at stå i et forvaltningsinstitut.

3.4. Gaver og båndlæggelse af gaver

Ved at give en person, som også er ens arving, en kapital eller et aktiv i levende live frem for at arvingen først tilgodeses ved ens død, er der tit større muligheder for sammen med arvingen at planlægge anvendelsen og anbringelsen af midlerne. En sådan gave kan være en ren gave uden modydelse, kan være et arveforskud¹³ eller et vederlag for at arvingen giver arveafkald¹⁴ overfor arveladeren og dermed frasiger sig mulighed en for at få arv - helt eller delvist.

Arveforskud og arveafkald behandles nedenfor, idet der her blot skal nævnes og behandles muligheden for at give en ren gave i levende live uden modydelse. En ren gave givet i levende live kan gives med og uden båndlæggelse. Begrænsningerne ved båndlæggelse af arv (se ovenfor) gælder ikke for båndlæggelse af gaver givet i gavegivers levende live, og dermed kan en gavegiver indenfor meget vide rammer frit bestemme vilkårene for båndlæggelsen af en gave.

En måde at båndlægge en gave på er eksempelvis ved at give en ejendom eller anden bolig i hel eller delvis gældfri stand til gavemodtageren, og i den forbindelse tinglyse en servitut på ejendommen om,

at salg og yderligere pantsætning kun kan ske med samtykke fra statsforvaltningen, fra modtagerens søskende eller fra anden familie.

Ved gaver til børn, børnebørn, forældre mv. udover et vist beløb (i 2017: 62.900,- kr.) skal der betales gaveafgift af gaven, men gaven kan gives over flere år - ex. ved hjælp af løbende nedskrivning af et gældsbeholdning på anfordringsvilkår (det vil sige at lånet kan opsiges med dags varsel), hvor gavegiver er kreditor¹⁵ og gavemodtager er debitor¹⁶.

3.5. Arveforskud

En gave givet i arveladerens levende live kan være et arveforskud, hvis det er meddelt fra arveladerens side senest ved gavens givelse, at der er tale om et arveforskud, som dermed skal fratrækkes i den arv, som arvingen ellers ville få ved arveladerens død. Vilkåret om at gavebeløbet skal fratrækkes den senere arv kan være mundtligt eller skriftligt, men bør af bevismæssige årsager foreligge på skrift.

Ved at kombinere et arveforskud med en båndlæggelsesklausul kan en arvelader nå langt med hensyn til at træffe en hensigtsmæssig foranstaltning for arvin-

13 **Arveforskud:** Se afsnit 3.5.

14 **Arveafkald:** Se afsnit 3.6.

15 **Kreditor:** En person, man skylder penge/en der har penge til gode.

16 **Debitor:** En person man har penge til gode hos/en der skylder penge væk.

gen i arveladerens levende live, jf. ovenfor ved båndlæggelse af gaver.

3.6. Afkald på arv

En arving kan – mod eller uden vederlag – give afkald på arv overfor en arvelader og derved frskrive sig retten til at modtage arv – både i tilfælde hvor arveladeren er død (falden arv) og hvor arveladeren ikke er død (forventet arv). Ved at bruge denne mulighed kan en arvelader i samarbejde med en arving tilrettelægge arvens anbringelse og beskyttelse for arvingens egen skyld via en båndlæggelse eller lignende.

Arveafkaldet skal være givet af arvingen overfor arveladeren og bør foreligge skriftligt af bevismæssige grunde. Arveladeren er ikke forpligtet til at følge afkaldet. Kun myndige arvinger, som er i stand til at handle fornuftsmæssigt, kan på egen hånd give arveafkald og er arvingen under værgemål, gives samtykket af værgeren med statsforvaltningens godkendelse, som normalt kun gives hvis afkaldet sker mod vederlag.

Arveafkaldet kan gives mod vederlag, som er afgiftspligtigt på lige fod med gaver, og kan begrænses til en del af arven eller til værdien af det modtagne, hvorved der er tale om arveforskud.

3.7. Rentenydelsesret

En arvelader eller en gavegiver kan bestemme, at retten til at modtage indtægterne af en formue eller af værdipapirer (renter, afkast o.l.), eller at nyde brugsretten til en ejendom, skal gives til en anden person end den, som får overdraget ejendomsretten til ejendommen eller formuen. Det vil sige, at modtageren af renterne eller afkastet er en anden person end den, som får tildelt formuen eller aktivet, hvorved forsørgelsen af en person kan sikres i et vist omfang. Ved på den måde at adskille rentenydelsesretten og ejendomsretten kan en eksempelvis psykisk sårbar person sikres en indtægt uden at personen ejer formuen.

For at sikre den langsigtede forsørgelse af rentenyderen og for at hindre misbrug fra ejerens side, er det normalt at bestemme, at formuen indbetales til et forvaltningsinstitut¹⁷ eller at den båndlægges for ejeren på den måde, at renterne eller afkastet skal tilfalde en anden person så længe personen lever. Er det en brugsret til en ejendom, kan brugsretten tinglyses på ejendommens blad i tingbogen.

17 Se en oversigt over godkendte forvaltningsafdelinger her: <http://www.civilstyrelsen.dk/da/fondskontor/Lovstof/forvaltningsafd.aspx>

4. Afslutning

Efter at have læst denne pjece har man fået et overfladisk kendskab til området. Såfremt man ønsker at benytte sig af muligheder for at beskytte en arving, anbefales, atter en gang, at man søger bistand, ved advokat e.l.

Det anbefales endvidere, at man, så vidt muligt, forbereder arvingen på, hvad man er i gang med, således at man undgår skuffede forventninger.

SINDs formål er at skabe forståelse og tolerance for mennesker med sindslidelse og deres pårørende

SIND arbejder for trivsel, forebyggelse og rehabilitering

Alle fotos i denne brochure er fra www.colourbox.com

SIND kan hjælpe dig

SIND har en landsdækkende telefonrådgivning for mennesker, der er psykisk sårbare, og for pårørende.

Vi har desuden adskillige åbne rådgivninger, hvor man kan komme ind fra gaden.

Oplysning om nærmeste rådgivning

kan fås ved henvendelse til vores telefonrådgivning på tlf. **7023 2750** eller på www.sind.dk/faa-hjaelp.

SINDs MedicinRådgivning rådgiver om ned- og udtrækning af psykofarmaka samt om abstinenshåndtering: Tlf. **7026 2510**, www.smr.dk.

Du kan hjælpe SIND

SIND har brug for din støtte. Uden den kan vi ikke hjælpe dig eller andre.

Du kan hjælpe os på flere måder:

- Ved at melde dig ind i SIND
- Ved at abonnere på SINDbladet
- Ved at melde dig som frivillig

- Ved at indbetale et gavebeløb til SIND og/eller betænke SIND i dit testamente

Vi håber på din støtte. Se mere på www.sind.dk/medlem. Du kan også kontakte os på nedenstående telefon eller e-mail.

SIND – Landsforeningen for psykisk sundhed
Blekinge Boulevard 2
2630 Taastrup

Tlf.: 3524 0750
landsforeningen@sind.dk
www.sind.dk

SIND har brug for din støtte.

Meld dig ind i SIND eller indbetal et gavebeløb. Begge dele kan du gøre på vores hjemmeside.

Vil du yde en indsats som frivillig, så kontakt sekretariatet eller din lokalafdeling.